

PRVNÍ ČÁST – HLADINA DLUHŮ

První část baladické tetralogie nás zavádí k břehům Dalešické přehrady – místa, které autor v dřívější trilogii líčil jako idylický přístav pokory a rybářského štěstí.

Tentokrát však maska padá. Phelipe, hrdina uvězněný v prostoru mezi vzpomínkou a rozkladem, zjišťuje, že každá vteřina klidu u vody byla jen půjčkou na vysoký úrok.

V jedenácti syrových příbězích sledujeme Phelipeho postupnou transformaci. To, co začíná jako plíživý neklid a podivné odlesky

na hladině, graduje v nezvratný biologický a psychický rozpad. Ryby už nejsou úlovkem, ale věřiteli a voda přestává být živlem a stává se entitou s pamětí, jež si skrze mramorování kůže a černající krev bere Phelipeho tělo i duši.

Phelipe ztrácí schopnost dýchat suchý vzduch civilizace, jeho lidské vazby se mění v prach a slova v hrdelní zamručení. První část končí definitivním přetrháním pout k domovu. Phelipe, označený cejchem hloubky a zbavený očních víček, opouští Dalešice. Neodchází však jako vítěz, ale jako dlužník, který se vydává na marnou pout' za očistou, zatímco v jeho žilách už líně pulzuje černý kal koryta přehrady.

1. Dluh v černé hlubině

Hladina u Koněšína nebyla vodou. Byla to nehybná deska z černého onyxu, pod kterou v kalu tlel starý svět – zatopené sady a přízraky vesnic, co kdysi musely ustoupit moci přehrady. Phelipe s Adamem na loďce jen tak dřepěli jako dva cizorodé body v zamrzlém čase. Ticho nebylo tichem, ale něčím, co vás dusilo. Jediný zvuk byl mechanický tep vábničky. Každý úder do hloubky zněl jako rituální výslech, kterým zkoušeli trpělivost propasti.

Pod nimi, v deseti metrech tmy, se pohnul stín. Na matné obrazovce echolotu se vykreslila silueta, která popírala všechno, co o rybách věděli. Nebylo to zvíře, byl to kus historie, zhmotnělá tíha všeho, co voda za ty roky spolkla. Phelipe cítil, jak mu do dlaní skrze prut teče statická elektřina.

Nebyl to lov, byla to seance. Mezi ním a tím netvorem dole se napnulo neviditelné vlákno osudu. V tu chvíli nepociťoval žádný triumf, jen ochromující úzkost. Měl „blbý“ pocit, že nevyvolává rybu on, ale že si ona přitahuje jeho, jako by vábnička

nebyla nástroj, ale tiché klepání na dveře, které měly zůstat zavřené. A pak se ticho roztrhlo.

Vteřina se roztránila, když se prut bez varování ohnul k hladině. Nebyl to záběr, byl to tektonický posun. Naviják zaječel kovovým nářkem, co se odráží od skal jako rozbité sklo. Sumec zaútočil se vztekem krále, kterému vlezli do ložnice. Člun se naklonil, voda olízla jeho okraj a ryba je vlekla korytem přehrady, jako by byli na lod'ce z kůry.

Adam se zapřel nohama a sledoval Phelipeho tvář. Viděl v ní něco, co ho regulérně vyděsilo. Phelipe nebojoval, on jen držel prut, jako by visel na stéblu nad propastí, která ho začala pomalu pohlcovat. Když se po nekonečném zápasu hladina rozestoupila, měsíční svit se rozlil po mramorované kůži sumce. Bylo to tělo obra, monumentální a úplně cizí.

Phelipe se naklonil přes bok lodi a uvolnil háček. Prsty se na moment dotkl jeho slizké kůže. Nebyl to vítězný dotek. Byl to stisk ruky u smlouvy, kterou si Phelipe nestihl přečíst. „Běž,“ vydechl. Ale ve chvíli, kdy sumec zmizel v hloubce, Phelipeho projel mráz.

Jako by s tou rybou neodplavala její síla, ale kus jeho vlastního klidu. O tři dny později seděli v hospodě, v rohu, kde nebylo moc vidět. Phelipe jen tupě zíral do piva a Adam ho pozoroval s rostoucím neklidem. „Pořád tě to nepustilo, co?“ prořízl Adam ticho. Phelipe se ani nepohnul.

„Nebylo to v pohodě, Adame. Něco se tam pod tou lodí stalo!“
„Vždyť jsi ho pustil, ne? Chlapské gesto. Král je zpátky doma, tak co jako?“

Phelipe konečně zvedl oči. Byly prázdné. „Ty jsi to neviděl, Adame? Ten moment, než se otočil? On neplaval pryč, protože by musel. On mě tam nechal stát s prázdnýma rukama. Ten pocit, že mi něco dluží... Je to přesně naopak. Já dlužím jemu.“

„Je to jenom ryba, sakra,“ zavrčel Adam a dopil.

„Ryba ti neukradne spánek,“ hlesl Phelipe, „od té noci se mi zdá, že když doma zhasnu, pokoj se začne plnit vodou, že ta přehrada ví, kde bydlím, a že si pro zbytek jednou přijde.“

Ten večer ležel ve tmě a poslouchal tikot budíku, který se v jeho hlavě rytmicky měnil v úderý vábničky. Dům byl tichý, ale vzduch

Voda u břehu se začala vlnit. Nebyl to ale pohyb ryby. Z hloubky vyplaval kus zrcátka a dětská bota, která se pomalu točila ve víru pod pilířem. Phelipe vzal botu do ruky. Byla mokrá, těžká a voněla po lidském domově, který už byl jen vzpomínkou. Pociťl hluboký, tupý hlad. Nebyl to hlad po jídle, byl to hlad po tragédii, která se právě odehrála nad jeho hlavou.

Uvědomil si, že most není jen cestou, ale je obětištěm, ze kterého řeka pravidelně vybírá své desátky.

Podíval se na své ruce a uviděl, že pod nehty mu začíná narůstat vrstva rezavého sedimentu. Most a řeka ho začaly přetvářet k obrazu svému. Už nebyl bytostí z Dalešic. Byl stínem pod pilířem, sběračem zbytků, kterých se civilizace cestou na jih zbavila. Když se dálnice nahoře znovu rozjela a rytmické rány se vrátily, Phelipe pociťl úlevu. Ten hluk byl jeho novým tichem. Opřel si hlavu o beton a nechal vibrace, aby mu pomalu rozkládaly zbytek jeho myšlenek.

Zůstala jen jedna otázka. Kolik trosek musí řeka přinést, než se pod mostem vytvoří nové dno, na kterém by mohl konečně spočinout?

16. Bahno cizích vin

Cesta ho zavedla k zapomenutému úseku staré řeky, kde se proud zastavil v hlubokém, nehybném ohybu, sevřeném neprostupnou hradbou olší a vrb. Nebylo to místo pro rybáře. Břehy tu byly příliš strmé a voda příliš černá, než aby v ní někdo hledal radost. Phelipe sestoupil dolů po kluzkém svahu, kde listí tlející desítky let vytvořilo tlustý, houbovitý koberec, který pod jeho kroky vydával hnilobný, písklavý zvuk.

Tady, v tomto uzavřeném amfiteátru stínů, vzduch neuvěřitelně ztěžkl. Nebyl to pach Dalešic, ale byla to koncentrovaná vůně

zapomnění. Sedl si na vyvrácený kmen stromu, který z poloviny mizel pod hladinou.

Voda u břehu nebyla průzračná, byla hustá, nasycená kaly, které se sem splavovaly z okolních polí a dvorů. Phelipe ponořil své nohy do toho slizu a okamžitě pocítil zvláštní, elektrizující napětí.

Tato voda nebyla prázdná jako pískovna. Byla plná informací, které ho začaly pálit v mozku. Nebyly to jeho dluhy, které tu cítil. Byly to dluhy cizí.

Zavřel oči a skrze blány na prstech, které se v té břečce rozprostřely jako citlivé antény, k němu začaly proudit obrazy. Viděl věci, které měly zůstat pohřbeny pod vrstvou kalu.

Bylo to rezavé zemědělské nářadí, které někdo v noci svrhl ze srázu, aby zahladil stopy po krádeži, zbytky otrávené návnady, kterou tu kdosi nastražil na vydry, a hlouběji, v samotném srdci bahna, cítil studený, kovový dotek něčeho, co připomínalo lidský osud, který byl předčasně a násilně ukončen.

Phelipe si uvědomil, že každá řeka má svůj archiv, který nyní čte jako nedobrovolný čtenář.

Cizí viny se mu začaly vpíjet do kůže. Cítil úzkost člověka, který tu před lety utopil nechtěné štěně, i tichý vztek někoho, kdo sem vylil barely s chemikáliemi, aby ušetřil za jejich likvidaci. Phelipeho vlastní mramorování začalo měnit barvu a tam, kde bylo šedé, nyní vystupovaly temně rudé a žluté skvrny, jako by jeho tělo reagovalo na toxicitu cizího svědomí.

Zvedl hrst toho černého bahna a rozetřel si ho po hrudi. Nebylo to gesto očisty. Bylo to gesto sounáležitosti. Chtěl do sebe nasát tu cizí špínu, aby přehlušil tu svou, dalešickou. Jenže bahno cizích vin bylo jiné. Bylo trpké, bez špetky oné Mlynářovy mrazivé vznešenosti. Bylo to bahno mladých lidí a jejich drobných, zbabělých krutostí. Phelipe pocítil k té vodě hluboký hnus, který mu v žaludku srazil zbytky jídla v tvrdý uzel.

V tu chvíli se hladina uprostřed ohybu pohnula. Vyvalil se mohutný výron plynů, který s sebou k hladině vynesl kus shnilého pletiva a starou, rozbitou lahev od kořalky. Phelipe se na ty trosky díval a cítil, jak se mu v hlavě dělá místo. Je on sám jen dalším kusem odpadu, který řeka dříve či později odnese do moře, nebo je jeho proměna něčím víc, než trestem za to, že o těchto věcech mlčel, když byl ještě „suchým“ rybářem?

Pocítil, jak se mu pod kůží na krku líně přelévá černá tekutina. Už to nebyl jen jeho dluh. Stával se skládkou všeho, co se v této zemi kdy dotklo vody. Každý kilometr, který ujel pryč od Dalešic, mu nepřinesl svobodu, ale jen další vrstvu sedimentu. Jeho exil nebyl cestou na jih, byl to sestup do společného hrobu všech říčních koryt.

„Není kam utéct,“ vydechl a z koutků úst mu skápla kapka černého kalu přímo na list ze stromu, který plul kolem. List se pod tou vahou okamžitě potopil. Vstal a jeho klouby, nyní už téměř srostlé

s okolním vlhkem, vydaly zvuk, jako když se v lese láme starý, shnilý kmen. Podíval se naposledy na temný ohyb řeky. Už v něm nehledal úlevu. Hledal v něm jen potvrzení svého zániku.

Věděl, že se musí zbavit i toho posledního zbytku lidské empatie, který se v něm ještě marně bránil. Cizí viny ho drtily víc než jeho vlastní, protože jim nerozuměl a ani nechtěl rozumět. Byly pro něj jen šumem v systému. Když se drápal zpět ke své cestě, cítil se těžší než kdy dřív. Nebyla to váha těla, byla to váha vědomí, že voda je propojená špína, která se táhne od Dalešic až k moři. A on, Phelipe, je jejím věčným svědkem, který už nikdy nebude moci zavřít oči, protože víčka mu dávno odpadla v šedém prachu Wilsonovy skály.

17. Slepé rameno strachu

Cesta ho vyplivla u slepého ramene, které kdysi bývalo součástí dravého toku, než ho lidé odřízli kamennou hrází a odsoudili k pomalému udušení. Na tomto místě čas neexistoval. Voda tu

27. Stíny v Caspe

Městečko Caspe bylo v odpoledním žáru jen bílou, oslepující maketou, ve které se zastavil čas. Phelipe procházel úzkými uličkami. Stín zde nebyl útočištěm, ale jen jinou formou sálajícího horka. Vzduch tu byl prosycen pachem přepáleného oleje, prachem z vápencových lomů a kyselého vína, které se z barů vylévalo na dlažbu jako krev starých hříchů. Lidé, které potkával, se mu zdáli být jen papírovými siluetami bez obsahu. Viděl jejich tváře, slyšel jejich rychlou, drsnou řeč, ale pro něj to byly jen vibrace v prázdnotě. Už v nich neviděl bližní, ale jen krácející zásobárny hříchů, které na něj reagovaly svým nezájmem.

Zastavil se na náměstí u kamenného pítka, kde ze lví hlavy líně vytékal tenký čůrek vody. Phelipe si k němu přiložil dlaně, ale ovládl se. Místo aby pil, nechal tekutinu jen stékat po svých šedivých předloktích. Sledoval, jak se voda vpíjí do trhlín v jeho mramorované kůži a jak se na povrchu tvoří jemná pěna, podobná té, která vzniká při hašení vápna. Ta voda byla mrtvá,

zbavená veškeré paměti i síly, byla jen mechanickým produktem v potrubí, který jeho tělo spíše dráždil, než konejšil.

Z vedlejšího stínu se ozval smích. Skupina rybářů tam seděla u kovového stolu, před nimi se rosily sklenice piva a na talířích chladly kusy pečených ryb. Phelipe na ně upřel svůj nehybný pohled. Díval se na jejich mokré rty, na kapky rosy stékající po skle, a v hrudi pocítil prudké šubnutí. Nebyla to závist, byla to čistá, biologická nenávisť. Ti lidé si užívali vody, kradli z ní život pro svou krátkou radost a pak se vraceli do bezpečí svých zamořených postelí. Vůbec netušili, že pár metrů od nich stojí bytost, která se stala obětí té samé fascinace, kterou oni nazývají koníčkem.

Jeden z mužů zmlkl a podíval se Phelipemu přímo do očí. Byl to okamžik, kdy se čas v uličce zastavil. Rybář pomalu odložil sklenici, jeho tvář zvažněla a v očích se mu mihl stín, který do té hlučné hospodské atmosféry nepatřil. Bylo to poznání někoho, kdo už také začal slyšet šepot hloubky, ale ještě měl sílu se odvrátit. Phelipe cítil, jak mu pod kůží na krku líně pulzuje

černá břechka. Chtěl k tomu muži přistoupit a na jeho čistou košili otisknout své blány, chtěl do toho jeho oroseného piva vyplivnout kus své břidličné podstaty.

„Co tam dole vidíš ty?“ chtěl se zeptat, ale z jeho hrdla vyšlo jen táhlé, vibrující zachvění, které znělo jako drcení říčního šterku. Otočil se a zamířil pryč, k okraji města, kde se bílé skály lámaly do údolí Ebra. Caspe pro něj bylo jen klecí z bílého kamene. Uvědomil si, že lidská společnost je pro něj nyní nesnesitelnější než to největší sucho. Ti lidé byli jen hlučným nánosem na tváři země, nepodstatným hmyzem, který věří ve svou vlastní důležitost, zatímco řeka pod nimi trpělivě sčítá jejich dluhy.

Phelipe pocítil, jak se mu v žilách hromadí nová forma síly. Ledová lhostejnost, která mu dovoľovala vnímat svět bez emocí, jen jako sled chemických reakcí a fyzikálních zákonů. Zůstala v něm jen otázka, která se v tom horku kroutila jako dým. Je on sám jen předvojem toho, co čeká všechny rybáře u stolů? Jsou jeho odpadlá víčka jen prvním stupněm evoluce, která nás všechny nakonec zbaví schopnosti lhát si do očí?

Cítil, jak mu slunce pálí zátylek a jak se mu pod nehty usazuje jemný vápencový prach. Caspe za ním mizelo v oparu a on se vracel k řece, která jediná mu rozuměla. Nebylo v ní místo pro smích, jen pro neustálý dravý hlad po dlužích.

28. Písek mezi zuby

Phelipe opustil Caspe jako kus odštěpené skály, který už v lidském soustrojí jen dře a skřípe. Vydal se hlouběji do pustiny, tam, kde se břehy Ebra měnily v nekonečná pole usychající kukuřice a sádrových útesů, které v žáru dne sálaly bílou oslepující nenávistí. Cesta pod jeho nohama nebyla přívětivá svou vrstvou

nepotřebovala nic odrážet, protože všechno podstatné už spolkla a uložila do svých útrob.

Příběh dlužníka skončil a hladina v ranním oparu vypadala stejně nevinně a netečně jako na samém začátku, kdy Phelipe poprvé s nadějí nahodil svůj prut do vln Dalešické přehrady.

Ale pod touto maskou klidu se „archiv dluhů“ právě uzavřel. Přehrada si vzala své a v údolí zůstalo jen ticho, které nekonečně křičí o pravdě, již se nikdo z těch, co zůstali na břehu, neodvážil pohlédnout do očí.

Doslov ke čtvrté části: Návrat ke kořenům dluhu

Dopsáním posledního řádku tetralogie se kruh definitivně uzavřel. Pokud byla první trilogie pokusem o zachycení krásy, pak tato tetralogie je zprávou o tom, co se stane, když se krása odpaří a zůstane jen syrová, nehybná pravda sedimentu. Phelipe, mé literární alter ego, se vrátil k Dalešicím ne proto, aby našel odpuštění, ale aby splatil poslední účet tam, kde pod hladinou nechal své lidské jméno.

Návrat ke kořenům dluhu pro mě byl nejtěžší autorskou zkouškou. Musel jsem nechat Phelipeho projít kolem vlastního domova jako cizince a sledovat, jak se jeho dřívější přátelství mění v instinktivní hnus. Setkání pod lampou a Adamovo mlčení nebyly jen dramatickými scénami, byly to nutné řezy, které zbavily postavu posledních nánosů. Teprve v absolutní izolaci, zbaven šatů, řeči i vzpomínek, mohl Phelipe stanout před Mlynářem a pochopit, že mramorování jeho kůže není nemocí, ale novou podobou jeho existence.

Tato kniha končí tam, kde i každé slovo ztrácí svůj dech, v černém onyxu hladiny pod Wilsonovou skálou. Phelipe se stal součástí

onoho mýtického „archivu dluhů“, tichým strážcem hloubky, který už nepotřebuje čtenáře ani potlesk. Jeho zánik v tichu Dalešic je definitivním zúčtováním s literárním průměrem a rybářským klišé. Ukazuje nám, že voda není jen masa tekutiny, ale neúprosný věritel, který si dříve či později přijde pro každého, kdo se odvážil nahlédnout pod její masku.

Phelipe jako vypravěč stříbrných příběhů zemřel. Zůstal jen onen „divný stařec“, součást ticha a tepu dalešických turbín. Tetralogie „Temná strana“ je tak mým osobním manifestem o nezvratnosti osudu a o tom, že z koryta vlastní duše nelze utéct ani do hor, ani za hranice. Všechno, co jsme si kdy od vody vzali, jsme právě vrátili. Hladina se vyrovnala.

